

OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA
„BIOGRAFISTYKA W PERSPEKTYWIE REGIONALNEJ”
KALISZ 15-16 CZERWCA 2023 R.

DOI: 10.4467/26578646ZKNT.23.014.18896

W dniach 15 i 16 czerwca 2023 r. w Akademii Kaliskiej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego¹ w Kaliszu odbyła się Konferencja Naukowa „Biografistyka w perspektywie regionalnej” zorganizowana przez Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Partnerami konferencji byli: Instytut Interdyscyplinarnych Badań Historycznych, Biblioteka Akademii Kaliskiej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego oraz PBP Książnica Pedagogiczna im. Alfonsa Parczewskiego w Kaliszu.

Konferencja była jednym z zadań realizowanych w ramach dwuletniego projektu „Biografistyka w perspektywie regionalnej” przez Pracownię Encyklopedii i Słowników Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, dofinansowanym przez Ministerstwo Edukacji i Nauki „Nauka dla Społeczeństwa” w obszarze „Humanistyka-Społeczeństwo-Nauka”.

Celem konferencji była popularyzacja oraz rozwój badań interdyscyplinarnych w obszarze humanistyki, a także upamiętnienie aktywności osób, które odegrały szczególną rolę w historii regionu Wielkopolski południowo-wschodniej, ale i też w całym kraju i za granicą, co przyczyniło się do zainteresowania historią naszego regionu i jego rolą w dziejach narodu i państwa. Podczas konferencji podkreślono znaczenie badań biograficznych podejmowanych w innych regionach Polski.

Tematyka ta spotkała się z dużym zainteresowaniem badaczy. W wydarzeniu wzięło udział ponad 80 naukowców, muzealników, bibliotekarzy, przedstawicieli uczelni i instytucji naukowych z: Krakowa, Warszawy, Koszalina, Łodzi, Kielc, Opola, Poznania, Katowic, Siedlec, Gdańska, Wrocławia, Bydgoszczy, Szczecina, Konina i Olsztyna. Program konferencji obejmował siedem sesji, podczas których wygłoszono 31 referatów. Poruszono w nich zagadnienia wykorzystania cyfrowych nośników w biografistyce, obecności Kaliszan różnych profesji w badaniach biograficznych, roli słowników biograficznych w historii regionu i nie tylko, a także zaprezentowano biografie kobiet, losy indywidualne i zbiorowe.

Po przywitaniu zebranych przez profesora Akademii Kaliskiej, prezesa Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Krzysztofa Walczaka oraz inicjatorkę konferencji, doktor Bogumiłę Celer, obrady otworzył wykład inauguracyjny „Z historii prac biograficznych podejmowanych przez Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. W 25-lecie wydania pierwszego tomu „Słownika biograficznego Wielkopolski południowo-wschodniej” również wygłoszony przez profesora K. Walczaka. W sesji wprowadzającej, której moderatorką była prof. IH PAN dr hab. Elżbieta Orman, jako pierwsza wystąpiła dr hab. Agata Walczak-Niewiadomska z Katedry Informatologii i Bibliologii Uniwersytetu Łódzkie-

¹ Obecnie Uniwersytet Kaliski im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu.

go z prelekcją „Kontekst regionalny słowników bibliograficznych w polskiej produkcji wydawniczej (2020-2022)”. Przedstawiła polskie produkcje wydawnicze pod kątem ilościowym z lat 2020-2022 w zakresie słowników biograficznych przedstawicielei danego regionu na podstawie numerów Urzędowego Wykazu Druków. Jako drugi wystąpił dr Rafał Radziwionka z Muzeum Warszawy z tematem „Biografia wobec współczesnych środków masowego przekazu: przygotowanie biografii do portalu e-kolekcje Muzeum Warszawy – proces, problemy i perspektywy”. Omówił aspekty pisania biografii na portalu internetowym instytucji, opisując poszczególne etapy: proces przygotowania tematu, jego problematykę oraz perspektywy. Mgr Krzysztof Myśliński, reprezentujący Kieleckie Towarzystwo Naukowe, w referacie „Drogi do nowoczesności. Biografistyka jako narzędzie oceny architektonicznej” zaprezentował wyniki poszukiwań informacji o projektantach architektury XX-wiecznej, związanych z województwem kieleckim w latach II Rzeczypospolitej, opierając się na źródłach archiwalnych i nielicznych publikacjach.

W sesji „Kaliszanie przedmiotem badań biograficznych” moderowanej przez prof. Uniwersytetu Wrocławskiego Piotra Gołdyna uczestnicy wysłuchali sześciu prelekcji. Prof. Ewa Andrysiak z Instytutu Interdyscyplinarnych Badań Historycznych Akademii Kaliskiej wygłosiła prelekcję „W poszukiwaniu obecności kaliszian w Wilnie i wilnian w Kaliszu”, ukazując na podstawie wybranych słowników biograficznych obecnych na rynku wydawniczym związki Kaliszian we wspomnianym mieście, uwzględniając ich chwilowy lub dłuższy pobyt w Kaliszu lub Wilnian w Kaliszu, stosując to samo kryterium. Prof. Mariusz Patelski z Instytutu Historii Uniwersytetu Opolskiego w referacie „Studia gospodarstwa wiejskiego w biografii. Kaliszanie – studenci Królewskiej Akademii Rolniczej w Prószkowie na Górnym Śląsku” ukazał związki studenckie działające w Akademii oraz losy studentów z terenów województwa kaliskiego kształcących się w Prószkowie. Prof. Przemysław Marcin Żukowski z Uniwersytetu Jagiellońskiego w prelekcji „Kaliszanie jako pracownicy naukowcy Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1850-1939 w świetle „Słownika biograficznego pracowników naukowych UJ” – projekt w realizacji” przybliżył sylwetki osób urodzonych lub związanych z Kaliszem, którzy po studiach i uzyskaniu naukowych stopni pozostali na Uniwersytecie Jagiellońskim. Prof. Krzysztof Rottermund z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w wstąpieniu „Budowniczości instrumentów muzycznych w Kaliszu i regionie na łamach „Słownika biograficznego Wielkopolski Południowo-Wschodniej, Ziemi Kaliskiej”. Stan dotychczasowy, perspektywy badawcze i publikacyjne” podsumował dotychczasowe wyniki z publikacji w zakresie instrumentarstwa muzycznego, przedstawił postulaty i perspektywy badawcze związane z biografistyką instrumentów muzycznych i wytwórczości w Kaliszu i regionie. Dr Jerzy Wypych z Instytutu Interdyscyplinarnych Badań Historycznych Akademii Kaliskiej w odczycie „Stanisław Solski – jego dorobek i zachowana spuścizna” ukazał sylwetkę wybitnego kaliszianina, architekta, matematyka, geometry, mechanika i rysownika na tle epoki poprzez jego znajomość z królem Janem Sobieskim i działalnością naukowej. Ostatnim wystąpieniem w tej sesji był referat dra Piotra Molendy ze Szkoły Wyższej Wymiaru Sprawiedliwości pt. „Praca organiczna czy walka zbrojna? Biografie wybranych postaci z terenu Wielkopolski południowo-wschodniej w realizacji edukacji historycznej” przedstawił wątki biograficzne najbardziej znanych przedstawicieli miejscowych elit w kształtowaniu się u uczniów obrazu przeszłości poprzez ukazanie różnych form działania postaci regionu – od programu pracy organicznej po konspirację i walkę zbrojną.

W przerwie konferencji nastąpiło otwarcie wystawy „Ulotne wrażenia zapisane pędzlem i barwy (malarstwo – Violetta Tarka)”.

W sesji „Biografie: losy indywidualne i zbiorowe – I”, prowadzonej przez prof. E. Andrysiak, uczestnicy wysłuchali czterech prelekcji. Dr Agnieszka Misiurska z Instytutu Śląskiego zanalizowała „Wątki regionalne w biografjach europejskich mężów stanu. Górnośląski epizod w biografii księcia Ludwika II z Monako”, ukazując region, w którym bohaterowie przebywali i nazaczyli swoją działalnością. Dr Arkadiusz Zawadzki z Instytutu Historii, Wydziału Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach wygłosił referat „Bohaterowie południowego Podlasia. Zbiorowa charakterystyka osób uwiecznionych na łamach „Słownika biograficznego Południowego Podlasia i Wschodniego Mazowsza”, w którym przedstawił charakterystykę zbiorową bohaterów, uwzględniając kryteria: epokę, w której żyli i działali, wiek, płeć, wykształcenie, zawód, pochodzenie społeczne i rodzaj podjętej działalności, co pozwoliło stwierdzić kim są postacie, które zachowały się w pamięci społeczności lokalnej. Dr Bianca Sadowska z Uniwersytetu Gdańskiego w swoim wystąpieniu „Aleksander Hilferding – pierwszy badacz kaszubszczyzny. Źródła, stan badań, problemy badawcze” zaprezentowała sylwetkę najwybitniejszego badacza narodów słowiańskich XIX w. Ostatnie wystąpienie w tej sesji pt. „Ziemianie z Wielkopolski w dokumentach komunistycznego aparatu bezpieczeństwa. Studium wybranych przypadków” dra Jarosława Durki z Akademii Kaliskiej dotyczyło losu kilku reprezentantów ziemian z Wielkopolski, którzy nie wyemigrowali i w powojennej Polsce próbowali zorganizować swoje życie prywatne i zawodowe.

Kolejną sesję „Biografie kobiet” moderował prof. Piotr Gołdyn, a dr Anna Cisło rozpoczęła prelekcją „Dziwne losy Peig Sayers – geneza i wykorzystanie najsłynniejszej (auto)biografii w języku irlandzkim”. Przybliżyła okoliczności powstania Peig i A Scéal Féin, a także losy utworu po jego publikacji w 1936 r. Dr Anna Nadolska z Muzeum Okręgowego im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy w referacie „Kobiety zasłużone dla Bydgoszczy (od końca XIX w. do 1939 r.). Stan badań biograficznych – perspektywy – popularyzacja” podsumowała stan badań biograficznych kobiet Bydgoszczy, których działalność przypadła na koniec zaboru pruskiego i okresu międzywojnia oraz wskazała kierunki rozwoju biografistyki na gruncie bydgoskim. Mgr Agnieszka Słupianek-Winkowska z Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w prelekcji „(Nie)Zapomniane biografie kobiet aktywnych zawodowo i społecznie na terenie ziemi pleszewskiej w okresie międzywojnia jako przykład odkrywania herstorii własnych przodków” podkreśliła potrzebę uzupełnienia tej części narracji, wyszczególniając problemy dotyczące roli i pozycji kobiet w historii lokalnej. Ostatni odczyt w tym dniu wygłosił dr Grzegorz Brodacki z Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk pt. „Bronisława Smreczyńska – przyczynek do biografii drugiej żony Władysława Orkana”, w którym ukazał bohaterkę w świetle dokumentów i korespondencji ze zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej, szczególnie jej działalność w czasach Wielkiej Wojny i II Rzeczypospolitej.

Po dyskusji uczestnicy konferencji rozstali się, a wieczorem spotkali się na spacerze ulicami miasta, którego czas umilił prof. K. Walczak gawędą o kaliskich zabytkach.

W drugim dniu sesji sesję „W kręgu źródeł biograficznych”, moderowaną przez dr Agatę Walczak-Niewiadomską, wygłoszono pięć referatów. Prof. Aneta Firlej-Buzon z Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego w referat „Druki ulotne i okolicznościowe jako źródła

do badań biograficznych” podkreśliła przydatność źródłową różnych druków ulotnych i okolicznościowych typu afisze, ogłoszenia, klepsydry na podstawie wydawnictw edytowanych Dolnego Śląska w latach 1945-1948 z kolekcji Śląskiej Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego. Dr Jarosław Stulczewski z Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego w prelekcji „Źródła do badań biograficznych w zasobie Archiwum Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi” pokazał wartość materiałów archiwalnych i dokumentację niearchiwalną w formie akt osobowych z terenowych organów władzy państwowej, zlikwidowanych przedsiębiorstw państwowych oraz państwowych jednostek organizacyjnych jako cenną wartość w tworzeniu biografii czy hasła słownikowego. Dr Barbara Krawczyk z Biblioteki Jagiellońskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego w odczycie „Baza Biogramów Biblioteki Jagiellońskiej jako źródło informacji o krakowskich bibliotekarzach” przybliżyła postaci bibliotekarzy, którzy urodzili się lub zmarli w Krakowie, a ich biogramy znalazły się w Bazie. W bazie znajdują się opisy bibliograficzne biogramów, bibliografie podmiotowe i przedmiotowe Polaków od XVI w. Mgr Patryk Stępień z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach połączył gatunek muzyczny z biografią w pracy „Jakie życie taki rap – konteksty regionalne i tożsamościowe w treściach utworów Śląskiego Rapera 30-lecia”, pokazując wartość utworów artysty oraz rap jako pomost zrozumienia pomiędzy młodzieżą a edukacją regionalną. Mgr Aleksandra Skiba z Książnicy Pomorskiej im. Stanisława Staszica w Szczecinie dokonała analizy i charakterystyki „Symposium Ludzie Książki Pomorza Zachodniego (2013-2023) – walory popularyzatorskie i perspektywy naukowe” organizowanych w ramach Ogólnopolskiego Tygodnia Bibliotek. Przypomniała sylwetki osób związanych z kulturą książki w regionie i powstających na ich bazie artykułów i biogramów, stanowiąc inspirację dla przyszłych badań naukowych.

Drugą część sesji „Biografia: losy indywidualne i zbiorowe – II”, prowadzoną przez dr Agnieszkę Szczepaniak-Olejniczak, otworzył prof. Jacek Kulbaka z Akademii Pedagogiki Specjalnej referatem „Zasługi dla Ziemi Krasnostawskiej (XVIII-XX w.)”, prezentując sylwetki osób poprzez dokonania w sferze literatury, grafiki, działalności niepodległościowej i gospodarczej począwszy od czasów króla S. A. Poniatowskiego. Dr Katarzyna Grysinska-Jarmuła z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy wygłosiła prelekcję „XIX-wieczni historycy bydgoscy. Życie i twórczość”, przedstawiając historię prowadzenia bydgoskich badań regionalnych oraz z działalnością Towarzystwa Historycznego, którego członkowie zachowali wiele zabytków i przedmiotów o historycznej wartości znaczących dla Bydgoszczy. Mgr Wioletta Poturała z Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Koninie w pracy pt. „Redaktorzy polonistycznych czasopism okresu dwudziestolecia międzywojennego” zaprezentowała sylwetki najbardziej zasłużonych redaktorów czterech polonistycznych pism XX-lecia międzywojennego: Juliusza Saloniego, Stefani Skwarczyńskiej, Romana Zwalińskiego i Kazimierza Nitscha. Dr Agnieszka Wysocka z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego Bydgoszczy w odczycie „Architekci i przedsiębiorcy budowlani z Wielkopolski w międzywojennej Bydgoszczy” przywołała reprezentatywnych architektów i przedsiębiorców budowlanych urodzonych na terenie Wielkopolski na przełomie XIX i XX w., a spełniający się zawodowo w Bydgoszczy. Lic. Piotr Pietryga z Wydziału Historii i Wydziału teologicznego Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu w swym wystąpieniu „Miejsce biografistyki w dorobku naukowym ks. prof. Kazimierza Śmigła” przedstawił badania biograficzne oraz tematykę publikacji księdza.

Ostatnią sesję „Biografie: losy indywidualne i zbiorowe – III” moderowała prof. Ewa Andrysiak. Dr Elżbieta s. Monika Albiniak z Instytutu Pamięci Narodowej Oddziału w Warszawie wygłosiła referat „Uciekając przed czerwoną zarazą pod hitlerowskie rządy. O wojennych perypetiach sióstr zakonnych pochodzących z Poznańskiego na przykładzie dwóch członkiń Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej urodzonych w Golinie pod Jarocinem” opowiedziała historię dwóch rodzonych sióstr Jadwigi i Stanisławy Pisarkównych na podstawie źródeł archiwum zakonnego. Mgr Małgorzata Judasz reprezentująca Gminną Bibliotekę Publiczną im. Braci Gillerów w Opatówku i Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP omówiła „Słownik biograficzny polskich strażaków jako przykład łączenia badań nad historią regionalną i ogólnokrajową”, w których zawarto biogramy strażaków ochotniczej straży pożarnej, szczególnie tych, którzy oddali życie w obronie ojczyzny lub zginęli na służbie. Mgr Przemysław Zieliński z Biblioteki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie w pracy „Biografistyka w dorobku Świętokrzyskiego Towarzystwa Regionalnego” scharakteryzował działalność tej instytucji oraz wydawnictwa Biblioteka Świętokrzyska. Dr Anna Feliks z Muzeum Wnętrz w Otwocku Wielkim, Oddziału Muzeum Narodowego w Warszawie w wystąpieniu „Kaliński epizod w twórczości rzeźbiarskiej Kazimierza Chodzińskiego” opowiedział o historii rzeźby św. Rodziny, która znajdowała się na placu św. Józefa. Niestety nie zachowała się. Prawdopodobnie zniszczono ją w sierpniu 1914 r. Zamykając konferencję referat „Bracia Mielżyńscy – Wielkopolscy Powstańcy Śląscy” wygłosił dr Bartosz Jan Kuświk z Instytutu Śląskiego. Przybliżył dwóch zamożnych wielkopolskich ziemian, którzy brali udział w powstaniach śląskich.

Po krótkiej dyskusji dr B. Celer zamknęła obrady, dziękując za przybycie i przypominając, że materiały konferencji zostaną opublikowane przez organizatorów.

Honorowym patronatem i wsparciem objęli konferencję: Prezydent Miasta Kalisza Krystian Kinastowski, Marszałek Województwa Wielkopolskiego Marek Woźniak, Jego Magnificencja Rektor Akademii Kaliskiej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego prof. dr hab. Andrzej Wojtyła, a także Zakład Polskiego Słownika Biograficznego Instytutu Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk.

Anna Lisiecka